

Årsrapport 2012

Pilotfylket Aust-Agder

1. Innledning

Aust-Agder fylke er som ett av 7 fylker pekt ut til å være pilotfylke for universell utforming i perioden 2010-2012.

Som pilotfylke skal man bidra til å utvikle universell utforming som strategi i kommunal og regional planlegging og forvaltning.

Intensjonen med pilotfylker for universell utforming er å øke innsatsen på regionalt nivå utover det ordinære for å skape bedre og tettere samhandling mellom fylket, kommuner og nasjonale instanser.

Pilotfylkene skal tilføre arbeidet med universell utforming en ”merverdi” som ellers ikke kan forventes. Med pilotfylker skal arbeidet med universell utforming stimuleres og bringes raskere fremover.

Pilotfylker for universell utforming skal bidra til å

- Utvikle universell utforming som regional strategi.
- Innarbeide universell utforming i egen virksomhet.
- Virkeliggjøre nasjonale mål i Regjeringens handlingsplan ”Norge universelt utformet 2025”.
- Gjennomføre handlingsplanens ”Tiltak K1, Nasjonalt utviklingsprosjekt i fylkeskommuner og kommuner”.
- Formidle på en systematisk måte egne erfaringer i fylkene, både fra tidligere arbeid og erfaringer som høstes i prosjektperioden.
- Gjøre kommunene i eget fylke kjent med lokale erfaringer som er nedfelt bl.a. i rapporten ”Universell utforming som kommunal strategi - Erfaringer og resultater fra pilotkommunesatsingen 2005-2008 (T-1472) ”.

Pilotfylkene skal arbeide med sikte på å skape en ”merverdi” for feltet utover ordinært ansvar ved å:

- Gjennomføre universell utforming-utviklingsarbeid og kompetansebygging i egen virksomhet.
- Ha en strategi for formidling av kunnskap og erfaringer mellom kommuner.
- Ha en personressurs som koordinator for intern og ekstern virksomhet.
- Organisere pilotfylkearbeidet best mulig med utgangspunkt i det enkelte fylkets spesielle forutsetninger.
- Sikre god politisk forankring og medvirkning.

Regjeringens handlingsplan

I regjeringens handlingsplan *Norge universelt utformet 2025*, er det pekt ut 5 satsningsområder. Ett av satsningsområdene, kalt ”Sektorovergripende tiltak”, understreker kommunesektorens betydning for å få implementert en rekke tiltak knyttet til universell utforming. I handlingsplanen er det nedfelt en rekke tiltak, og ett av tiltakene knyttet til satsningsområdet ”Sektorovergripende tiltak” er *K1 Nasjonalt utviklingsprosjekt i fylkeskommuner og kommuner*. I tiltak K1 skal universell utforming vektlegges som strategi i

kommunal og regional planlegging og forvaltning. Satsningen med pilotfylker omtales i K1-tiltaket som K1.2.

Prosess

Miljøverndepartementet inviterte 16.01.09 alle landets fylker til å søke om å bli pilotfylker for universell utforming i en 3-årig satsning fra 2010 til 2012.

På bakgrunn av et omforent ønske mellom fylkesmann og fylkeskommune, søkte Aust-Agder om å bli pilotfylke. Det fylkeskommunale Kontaktforum for brukermedvirkning ønsket også fylkets deltagelse i prosjektet. Fylkesutvalget vedtok i sak 041/09 at man ønsket å søke om pilotfylkestatus og 24.11.09 ble sak om deltagelse, prosjektstilling og økonomisk bidrag i prosjektet vedtatt.

3 innsatsområder i pilotfylket Aust-Agder

Som pilotfylke for universell utforming ønsker Aust-Agder å rette sin fokus på universell utforming mot 3 innsatsområder:

- Friluftsliv
- Kollektivtransport
- Byrom/kommunesenter

2. Organisering og forankring

Pilotprosjektet er en felles satsning mellom fylkesmann og fylkeskommune i Aust-Agder. Prosjektet er bemannet med en prosjektleder i 50 % stilling ved fylkesrådmannens kontor, seksjon for plan og natur.

Det er nedsatt en styringsgruppe, bestående av 1 representant fra fylkesmann (utdanningsdirektør) og 1 fra fylkeskommune (seksjonssjef samferdsel), samt prosjektleder.

I tillegg er det nedsatt en referansegruppe, bestående av 1 representant fra Risør kommune (ressurskommune på universell utforming), Statens vegvesen Region sør - avd Arendal, Husbanken - avd. Arendal og 2 representanter fra fylkesmann - avdeling for helse og sosial og avdeling for utdanning.

3. Metode

I pilotfylket Aust-Agder legges det vekt på at universell utforming implementeres inn i de ulike sektorenes ansvarsområder og daglige oppgaver. Det er derfor linjeorganisasjonen hos fylkesmannen og fylkeskommunen som har ansvar for at universell utforming følges opp både internt og eksternt.

Prosjektleders oppgave/hovedfokus er derfor å informere, påvirke, veilede og drive tverrfaglig koordinering mot

- linjeorganisasjonene i fylkeskommunen og hos fylkesmann,
- kommunene (kontaktpersoner for universell utforming i kommunene)
- eksterne aktører (for eksempel Husbanken, Statens vegvesen, private konsulent- og arkitektkontor som jobber med reguleringsplaner).

4. Oppnådde resultater i 2012

I henhold til den nasjonale prosjektbeskrivelsen for K1.2 skal pilotfylkene bidra til realisering av 5 nasjonale hovedmål (forankret i Regjeringens handlingsplan). For arbeidet i 2012 er pilotfylkene bedt om å ha spesiell fokus på hovedmålene 2 og 3 i nasjonal prosjektbeskrivelse:

Hovedmål 2:

Bistå kommuner innenfor sitt fylke til å bli gode på universell utforming.

Resultatmål:

- Ha etablert nye pilotkommuner i eget fylke (jfr. tiltak K1).
- Ha bidratt til samarbeid mellom kommuner og nasjonalt arbeid knyttet til friluftsområder og lokal luftkvalitet (jfr. tiltak P3).

Hovedmål 3:

Være dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming ved å ta initiativ og medvirke i ulike nettverk og samarbeidsfora.

Resultatmål:

- Stått til disposisjon for utvikling og gjennomføring av tiltak K5 i Regjeringens handlingsplan for universell utforming: Kompetanseprogram for politikere og ansatte i kommunene.
- Bidratt til utvikling av et program med fokus på universell utforming i kommunesentraene (se tiltak P1 i Regjeringens handlingsplan).
- Ha invitert et nabofylke/vennskapsfylke.

Som konkretisering av eget arbeid i fylket har Aust-Agder satt opp egne resultatmål og aktiviteter til hvert nasjonalt hovedmål.

I kursiv fremkommer resultater/aktiviteter fra Aust-Agder i 2012.

Nasjonalt hovedmål 1

Integrere universell utforming i regional virksomhet og være forbilde slik at andre fylker og kommuner i eget fylke øker innsatsen på feltet.

- **Universell utforming bør være et integrert prinsipp i alle regionale planer innen 2015.**
  - a) I regional planstrategi for Aust-Agder er universell utforming og likestilling vurdert. Fylkestinget vedtok 11.12.12 at universell utforming og likestilling skal være gjennomgående perspektiver i alle regionale planer og strategier. I tillegg skal det i perioden 2012-2016 igangsettes arbeid med Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold Agder (felles plan med Vest-Agder fylkeskommune).*
- **Aktiviteter fra egenvalgte resultatmål i Aust-Agder**
  - a) Prosjektleder har deltatt fast i det fylkeskommunale Kontaktforum for brukermedvirkning (Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne).*
  - b) Fylkeskommunen og fylkesmannens ansatte har fått tilbud om kurs og samlinger i regi av K1-tiltaket. 2 ansatte har deltatt på 5 kurs/samlinger.*
  - c) Fylkeskommunen har søkt BRA-midler 2012 og fått tildelt 3 mill til oppgradering av bussholdeplasser langs linje 1.*

Nasjonalt hovedmål 2

Bistå kommunene innenfor sitt fylke til å bli gode på universell utforming.

- **Kommunene bør arbeide for at alle kommunesentra i Norge blir universelt utformet.**
  - a) *Vegårshei kommune har gjennom K1-tiltaket fått tildelt ekstraordinære statlige stimuleringsmidler knyttet til universell utforming. Et viktig kriterium for tildelingen var at midlene skulle brukes til prosjekt(er) som støtter opp om pilotfylkes innsatsområder. Vegårshei kommune har fått midler som skal brukes til å utarbeide prosjektplan med fokus på universell utforming for opparbeidelse av bade- og fiskeplass (Vaskarplassen) i kommunesenteret.*

- **Alle kommuner har friluftsområder for allmenn bruk som er universelt utformet.**
  - a) *Aust-Agder fylkeskommune har også i 2012 tildelt midler til friluftsliv til kommuner, lag og foreninger. Universell utforming og tilgjengelighet er ett av kriteriene som tillegges vekt ved tildeling. Alle søknadene hvor universell utforming ble tillagt vekt fikk tilskudd i 2012. 6 av 79 søknader vektla universell utforming eller aktiviteter for mennesker med nedsatt funksjonsevne.*
  - b) *Aust-Agder fylkeskommune har fått utarbeidet en "Forvaltningsplan for Skjærgårdsparken. Forvaltningsplanen er en oversikt over de statlig sikrede friluftsområdene i Aust-Agder hvor en ønsker tilretteleggingstiltak i perioden 2013-2018 (til sammen 68 områder). Alle kommunene som har statlig sikrede friluftsområder har i planen pekt ut områder som egner seg/som man ønsker å tilrettelegge for universell utforming.*

- **Alle kommuner bør ha vedtatt kommuneplan med retningslinjer og bestemmelser for universell utforming innen 2015.**
  - a) *9 av fylkets 15 kommuner har omtalt universell utforming i sin gjeldende kommuneplan. Omfanget og graden av omtale og varierer strekt.*

Nasjonalt hovedmål 3

Være dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming ved å ta initiativ og medvirke i ulike nettverk og arbeidsfora.

- **Alle fylker og 25 % av kommunene bør delta aktivt i nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming med kommune- og fylkesrettet satsing innen 2014.**
  - a) *7 av 15 kommuner i Aust-Agder deltar i nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming. Dette er kommune Tvedestrand, Iveland, Arendal, Evje og Hornnes, Lillesand, Vegårshei og Grimstad. Det er lagt vekt på at kommune som får tilskuddsmidler til arbeidet skal jobbe med universell utforming som støtter opp om pilotfylkes innsatsområder. I tillegg er Risør kommune ressurskommune for universell utforming.*

- **Alle kommuner bør ha deltatt aktivt i veiledning om ny plan- og bygningslov innen 2010.**
  - a) *Fylkeskommunen og fylkesmannen har arrangert 2 planfaglige nettverkssamlinger for ansatte i kommuner og private konsulentfirma som jobber med reguleringsplaner. Universell utforming har vært ett av temaene som er blitt belyst med ulik vinkling.*

- b) Fylkesmannen og fylkeskommunen har arrangert planfaglig nettverkssamling for barn og unge representantene i kommunene. Universell utforming er ett av temaene som ble tatt opp.

Nasjonalt hovedmål 4

Initiere og delta i delprosjekter sammen med andre kommuner, nasjonale og/eller regionale kompetansemiljøer.

- **Aktiviteter fra egenvalgte resultatmål i Aust-Agder**
  - a) Prosjektleder deltar som fylkeskommunens representant i tverrfaglig uu-forum hos Statens vegvesen Region sør.
  - b) Aust-Agder fylkeskommune har stilt en ansatt til disposisjon som kursinstruktør for K5-programmet. Instruktøren har hold 5 kurs/opplæringer i 2012.

Nasjonalt hovedmål 5

Aktiv og utadrettet kunnskaps- og resultatformidling

- **Aktiviteter fra egenvalgte resultatmål i Aust-Agder**
  - a) Aust-Agder fylkeskommune har utarbeidet en veileder/brosjyre med gode råd for bedre tilgjengelighet til friluftsliv. **UT PÅ TUR!**

5. Økonomi

Prosjektet har i 2012 hatt 3 finansieringskilder:

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet bidro med kr 250 000,-.
- Aust-Agder fylkeskommune bidro med kr 150 000,-.
- Fylkesmannen i Aust-Agder bidro med kr 75 000,-.

2012	
Inntekter	Utgifter
148 000 overført fra 2011	442 000 lønn prosjektleder
75 000 bidrag fra Fylkesmannen i Aust-Agder	33 000 kurs, konferanser og kompetanseheving for ansatte i fylkeskommune
250 000 Tilskudd fra dep.	11 000 veileder/brosjyre universell utforming og tilgjengelighet til friluftsliv. UT PÅ TUR!
150 000 bidrag fra fylkeskommunen	
Sum 623 000	Sum 486 000
Kr 137 000 overføres til 2013	

6. Gevinstrealisering

3 resultatmål er avsluttet i 2012.

1. Fylkeskommunen har søkt om BRA-midler og fått tildelt 3 millioner for 2012. Midlene skal brukes til oppgradering av holdeplasser på busslinje 1.

Gevinst: Arbeidet med oppgradering av holdeplasser forseres i forhold til hva som var planlagt tidsplan uten BRA-midlene.

2. 3 kommuner har fått ekstraordinære stimuleringsmidler knyttet til universell utforming.

Gevinst: Med ekstraordinære stimuleringsmidler til kommunene har pilotfylket fått viktige samarbeidspartnere i sitt arbeid med universell utforming knyttet til friluftsliv og kommunesenter/byrom. For kommunene er gevinsten foreløpig at de har fått tilført midler til å kunne gjøre en ekstra innsats med universell utforming.

3. Aust-Agder fylkeskommune har utdelt tilskudd til friluftslivstiltak.

Gevinst: Flere kommuner, lag og foreninger har fått midler til friluftslivstiltak som vektlegger universell utforming og tilgjengelighet.

4. Aust-Agder fylkeskommune har utarbeidet brosjyre/veileder om tilgjengelighet i friluftsliv, UT PÅ TUR!

Gevinst: Flere blir inspirert til å være opptatt av tilgjengelighet og universell utforming når friluftsområder tilrettelegges.

Aust-Agder har videre arbeidet med 6 andre resultatmål, men som har en lengre horisont enn de overfor nevnte, og er derfor ikke avsluttet.

For å bidra i arbeidet med å utvikle universell utforming som en strategi i kommunal og regional planlegging og forvaltning, er mange aktiviteter prosess- og dialogorientert, og vil følgelig være noe det jobbes kontinuerlig med gjennom hele den 3-årige prosjektperioden.

7. Prosjektfaglig evaluering

Aust-Agder er et lite fylke og det har vært et bevisst valg at universell utforming skal integreres i den daglige ordinære virksomheten til fylkemann og fylkeskommune.

Hovedfokus i tiltak K1 (som pilotfylkesatsingen er en del av) er å utvikle universell utforming som strategi i kommunal og regional planlegging og forvaltning. I et slikt arbeid må mange, og på ulike nivå, delta. Dette tar tid, og det er derfor lagt vekt på å jobbe dialog- og prosessorientert - både internt og eksternt.

Det er krevende å oppnå store gevinster på kort sikt, da gevinstene i stor grad er knyttet til langsiktede prosesser.

8. Dokumentasjon

Eksempel på tiltak knyttet til universell utforming:

- 3 mill i BRA-tilskudd for å oppgradere holdeplasser langs fylkets mest trafikkunge kollektivakse.

<http://www.austagderfk.no/Tjenester-og-fagfelt/Samferdsel/Nyheter-fra-samferdsel/32-millioner-til-oppgradering-av-holdeplasser-i-Aust-Agder/>

- Aust-Agder fylkeskommunens tilskuddsmidler for friluftslivstiltak. Universell utforming er ett av tiltakene som tillegges vekt ved tildeling.
<http://www.austagderfk.no/Tjenester-og-fagfelt/Kultur/Tilskuddsordninger/Retningslinjer-for-tilskudd-til-friluftsliv/>
- Forvaltningsplan for skjærgården
<http://www.austagderfk.no/Tjenester-og-fagfelt/Regional-utvikling1/naturforvaltning/Nyhetsliste-friluftsliv-og-naturforvaltning/Forvaltningsplan-for-friluftslivsomradene-i-skjargarden/>